

НЕОГОЛОШЕНА ВІЙНА

Автори — журналісти «5 каналу», які висвітлювали війну на Сході країни. Олег Криштопа — співробітник програми «Час. Підсумки дня». Валентин Трохимчук — автор та ведучий аналітичної програми на «5 каналі» «Велика політика». Ольга Каліновська — автор проєкту «Невигадані історії з лінії фронту». Дарина Феденко — журналіст, автор прямих включень з зони бойових дій для новин. Євген Назаренко — журналіст каналу «2+2», служив в одному з добровольчих батальйонів.

Це справжня війна, а не АТО. Українсько-російська, а не громадянська. Гібридна? Можливо. Неоголошена? Так.

Ця книга — на спогад про всіх, хто віддав своє життя, і про тих, хто вижив у боях. Основна її мета — згадати все. День за днем. Згодом історики сперечатимуться, коли ж власне вона почалася. Як і в кожній таємній війні, у неї нема конкретної дати початку. І лише Бог знає, коли вона скінчиться.

Крім хронології бойових дій, ви зможете прочитати аналітику, яка допомагає отримати розуміння і хоч трохи позбутися страху. І репортажі журналістів, які на власні очі бачили кров і сльози. Вони вижили там, де загинули інші герої.

Тож читайте. Згадуйте. Аналізуйте. Робіть висновки. Пам'ятайте.

www.bookclub.ua

ISBN 978-966-14-9647-6

9 789661 496476

НЕОГОЛОШЕНА

ВІЙНА

НЕВІДОМІ ФАКТИ
І ХРОНІКИ АТО

ОЛЬГА КАЛІНОВСЬКА |
ОЛЕГ КРИШТОПА | ЄВГЕН НАЗАРЕНКО |
ВАЛЕНТИН ТРОХИМЧУК | ДАРИНА ФЕДЕНКО

НЕОГОЛОШЕНА ВІЙНА

НЕВІДОМІ
ФАКТИ
І ХРОНІКИ
АТО

НЕОГОЛОШЕНА ВІЙНА

НЕВІДОМІ
ФАКТИ
І ХРОНІКИ
АТО

ХАРКІВ **КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЯ**
2015

УДК 94(477)
ББК 63.3(4Укр)6
Н52

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Фотографії

*Олександра Гяделова, Олександра Єрмоченка, Ольги Каліновської,
Христини Бурдим, з архіву Петра Шкутяка*

Карти надано за погодженням з УКМЦ

UKRAINE CRISIS
media center

Дизайнер обкладинки *Сергій Ткачов*

Популярне видання

*КАЛІНОВСЬКА Ольга, КРИШТОПА Олег, НАЗАРЕНКО Євген,
ТРОХИМЧУК Валентин, ФЕДЕНКО Дарина*

Неоголошена війна. Невідомі факти і хроніки АТО

Текст надано в авторській редакції

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *К. В. Новак*
Відповідальний за випуск *І. Г. Веремій*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. М. Пікалова*

Підписано до друку 21.08.2015.
Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Wagrock Pro». Ум. друк. арк. 25,88.
Наклад 10000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р.
www.tornado.com.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

-
- © Олександр Гяделов, фото, 2015
 - © Олександр Єрмоченко, фото, 2015
 - © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2015
 - © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2015

ISBN 978-966-14-9647-6

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Спочатку про терміни. Війна, а не АТО. Українсько-російська, а не громадянська. Гібридна? Можливо. Неоголошена? Так. Війна світів.

Згодом історики сперечатимуться, коли ж власне почалася ця війна, яку дехто вже поспішив охрестити третьою світовою. Як і в кожній таємній війні, у неї нема конкретної дати початку, і мабуть, так само не буде точної дати закінчення. У 2015 р. Верховна Рада у своїй політичній оцінці назвала цією датою 20 лютого. Дату розстрілів на Майдані. Особисто я, як упорядник цієї книги, ризикну не погодитися. Інформаційна війна тривала вже давно. Мабуть, вона не припинялася від початку українсько-російських стосунків, тобто завжди. Війна ж у класичному розумінні, тобто коли в ній почали брати участь озброєні групи людей, почалася трохи пізніше. Російська Федерація свій намір вести війну означила 1 березня, коли так звана Рада Федерації Російської Федерації дала згоду на використання військ поза межами країни. Ще за кілька днів до цього ці війська почали діяти на іноземній території. Російський спецназ захопив будівлю Верховної Ради АР Крим. Так просто і буденно почалося те, що забрало вже тисячі людських життів.

Сховатися від війни неможливо. Вона переслідуватиме вас навіть у зоні комфорту. Військові автомобілі, люди в хакі на вокзалах, у тих же кафе, куди тікають від війни п'яниці, — усе нагадує про неї. А найдужче — робота журналіста та інформація, з якою доводиться працювати, навіть коли відпочиваєш.

Ця книга є свого роду енциклопедією війни. Основна мета чи, як модно зараз казати, місія — згадати все. День за днем. Уже понад п'ятисот діб. Крім інформаційної, у цієї книги є і терапевтична місія. Підбірка новин про вбивства і наступи лякає. Крім хронології бойових дій, ви зможете прочитати аналітику, яка допомагає отримати розуміння і хоч трохи позбутися страху. І репортажі. Тих журналістів, які на власні очі бачили кров і сльози. На момент написання цієї передмови прихована війна триває. Мало надій, що до моменту друку вона таки завершиться. Сподіваємося.

І — ще раз — згадати все.

Розділ 1

«Руська весна», або Неввічливі «зелені чоловічки»

2014

26 ЛЮТОГО — 1 БЕРЕЗНЯ

У суботу 1 березня 2014 р. я саме був в автосалоні — хотів купити авто замість того, яке спалили під час Майдану. Пролунав дзвінок. Телефонувала Оля Каліновська, тоді редактор програми «Час. Підсумки дня» на «5 каналі».

— Ти новини бачив? — запитала вона.

— Від ранку ні.

— Війна починається. Виходимо на роботу, будемо марафонити.

Із того часу марафон практично не припинявся.

Поки я прибув на роботу, Рада Федерації Російської Федерації уже ухвалила своє сумнозвісне рішення про дозвіл на використання військ поза межами Росії. В Україні. На той момент ішлося про Крим. Хоча взагалі ніхто не знав, про що йдеться. Ходили чутки, що колони з російськими військовими бачили уже під Запоріжжям...

Почалося все кількома днями раніше. 26 лютого оголосили про надзвичайне позачергове засідання Верховної Ради АР Крим. Під стіни адмінприміщення вийшли з одного боку тисячі кримських татар з українськими прапорами, з іншого — кілька сотень проросійських активістів з триколорами. Спровоковано сутичку. Голова ради АР Крим Константинов заявив, що засідання не відбудеться — нема кворуму. Заговорили про новий коаліційний уряд у Криму. Утім уже в ніч на 27 лютого ситуація докорінно змінилася. Усі урядові споруди захоплено невідомими. Так званими зеленими чоловічками. Тоді ще не знали, хто це.

Центр Сімферополя заблокований. Не пропускають ні транспорт, ні пішоходів.

Міністерство оборони РФ починає брязкати зброєю. Перевірка військ Західного і Центрального округів РФ передбачає передислокацію десятків тисяч солдатів під кордон з Україною.

За кілька кілометрів від Сімферополя помічено сім бетеерів. І це не українська бронетехніка. Очевидно, Чорноморського флоту РФ. На місце виїждять есбеушники. В. о. Президента України Олександр Турчинов робить заяву про те, що будь-яке пересування російських військових поза межами базування ЧФ буде розцінено як акт військової агресії.

Заяву також робить тодішній генсек НАТО Андерс Фог Расмуссен: «Я закликаю Росію не вживати ніяких заходів, які можуть посилити напругу або створити непорозуміння».

Занепокоєння діями РФ висловив міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський. Туреччина виступила за підтримку територіальної цілісності України.

Політолог Тарас Березовець висловив припущення, що події в Криму підуть за придністровським сценарієм.

Між тим до захопленого військовими приміщення Ради АР Крим починають збиратися депутати. За наявною інформацією, кворуму нема. Перевірити неможливо. До залу засідань озброєні люди нікого не пускають. Під дулами автоматів без журналістів та, імовірно, без достатньої кількості депутатів починається засідання, на якому в порушення усіх можливих норм ухвалюються рішення про відставку уряду Могильова та призначення прем'єр-міністром АР Крим лідера партії «Русское єдинство» Сергія Аксьонова. Також недієздатна Рада буцімто голосує за проведення в Криму референдуму. Він запланований на 25 травня. Які питання будуть винесені на референдум — невідомо.

Проте відомо, що ввечері 27 лютого на в'їздах до півострова з'являються бетонні блокпости. Їх охороняють озброєні люди в камуфляжі.

Уранці 28 лютого ситуація і далі загострюється. Уночі заблоковано всі аеропорти Криму.

Голова ОБСЄ, міністр закордонних справ Швейцарії висловлює свою стурбованість подіями в Криму. Фраза «глибоке занепокоєння» ще не викликає іронії.

Депутат Ради АР Крим Микола Сумуліді підтверджує раніше озвучену інформацію про відсутність кворуму на засіданні 27 лютого. Мовляв, було 40 осіб за необхідних 60.

Німецький юрист Отто Лухтерханд, який 20 років тому брав участь у підготовці Конституції Росії, заявив, що Крим не має права самостійно визначати свій статус.

Про це ж говорять інші експерти: «Нема народу Криму, є кримські татари, які становлять етнічну меншість в Криму».

Держсекретар США Джон Керрі зазначає, що мав телефонну розмову з міністром закордонних справ РФ Сергієм Лавровим, який запевнив, що Росія поважатиме суверенітет і територіальну цілісність України.

У «Ютубі» викладено ролик з польотом групи військових гвинтокрилів, імовірно Мі-24, які рухаються з РФ в бік аеропорту Бельбеку.

У Києві збирається на екстрене засідання Рада національної безпеки і оборони. Секретар РНБО Андрій Парубій після засідання бадьоро рапортує: «Ситуація в Криму локалізована, охорона адмінприміщень на Півдні і Сході України посилена. Українські воєнні об'єкти в Севастополі не захоплені і не атакуються. У випадку агресії військові готові дати адекватну відповідь».

Нарешті 1 березня. Уночі слово бере президент США Барак Обама, який виступає за термінове міжнародне посередництво при вирішенні «кримського питання». Тоді ж уночі терміново збирається Рада безпеки ООН. Представник РФ В. Чуркін виступає проти «нав'язування Криму» «посередницької міжнародної місії».

Гаряче стає в інших регіонах. У Донецьку під обладміністрацією мітинг. Там зранку зібралося понад п'ять тисяч мітингарів, які намагалися прорватися до будівлі. Проте їм не вдалося. Протестувальники зірвали з флагштока український прапор і встановили там російський. Водночас кількатисячний натовп вимагав від губернатора не коритися новій владі та закликав провести референдум щодо федералізації регіону. Відбуваються «вибори» «народного губернатора». Ним стає до того нікому не відомий Павло Губарев. У минулому член неонацистської проросійської організації, а також організатор масових заходів. Дід Мороз.

Депутати Донецької міської ради ініціюють проведення референдуму щодо федералізації регіону.

У Миколаєві кілька тисяч чоловік виходять на мітинг. Вимагають відділити Миколаївщину, Херсонщину та Одесу від України, створивши нове федеральне утворення. Стає відомо про план дестабілізації України, розроблений в Кремлі під кодовою назвою «Руська весна».

Існування плану підтверджується подіями в Харкові. Натовп під російськими лозунгами атакує приміщення Харківської облдержадміністрації і захоплює його.

У Херсоні такий же мітинг. Людей мало. До 400 чоловік. «Проти насилля і фашизму». «За — об'єднання з Білоруссю і Росією».

В. о. Президента Олександр Турчинов призначає командувача Військово-морських сил України. Ним стає Денис Березовський.

Територіальну цілісність України підтримали Ангела Меркель та Жозе Мануель Баррозу на спільній прес-конференції в Німеччині.

Ангела Меркель, канцлер Німеччини: «Ми маємо робити все, що можемо, — і я особисто вже розмовляла з президентом Путіним, із представниками України — для збереження територіальної цілісності України. Події в Криму нас надзвичайно *непокоять*. Ми маємо довести, що навчилися чогось у минулому і що конфлікти можна розв'язувати мирним шляхом».

Жозе Мануель Баррозу, голова Єврокомісії: «Ми були шоковані повідомленнями про загрозу суверенітету України. Це нечувано для ХХ сторіччя! Проблему Криму треба розв'язувати з повагою до територіальної цілісності України. Сподіваюся, міжнародна спільнота про це подбає».

2 БЕРЕЗНЯ

Нічна заява президента США Барака Обами: «Росія дорого заплатить». Подальші агресивні дії вплинуть на статус РФ на міжнародній арені і призведуть до її ізоляції. У соцмережах критикують Обаму за м'якість і неконкретність.

На екстрене засідання збирається Верховна Рада України. Олександр Турчинов, голова ВРУ: «Я дав наказ, враховуючи потенційну агресію з боку РФ, привести Збройні сили України до повної бойової готовності. Також посилено охорону електростанцій, аеропортів та інших стратегічних об'єктів та об'єктів інфраструктури. РНБО розробила детальний план дій на випадок прямої військової агресії з боку РФ».

Арсеній Яценюк, Прем'єр-міністр України: «Я мав розмову з Медведєвим. Російська сторона запевнила, що рішення про введення військ в Україну не приймалося, і прийняття такого рішення в Україні не існує. Ми готові захищати свій суверенітет. Ми переконані, що Росія не вдасться до військової інтервенції на території України, бо така інтервенція буде початком війни і закінченням будь-яких стосунків з РФ».

Георг Тенюх, в. о. Міністра оборони України: «Війська переведено в найвищий ступінь готовності. Моральний дух офіцерського складу високий. Україна має збройні сили, які здатні виконати свій конституційний обов'язок».

Попри такі пафосні заяви з'ясовується, що в Україні практично немає армії. До ведення бойових дій готові шість тисяч військово-службовців.

У Дніпропетровську тисячі людей виходять на антипутінську акцію.

З'ясовано фейк російської пропаганди, використаний офіційними джерелами. Напередодні російське телебачення показало постановочне відео з Сімферополя, на якому показана стрільба між кількома угрупованнями. Згодом у Раді Федерації РФ прозвучала інформація, що буцімто під час цієї стрільби загинули люди. Саме це і було приводом для згоди на введення військ в Україну. Генконсул Росії в Україні через день спростував цей фейк.

Загострюється ситуація в Криму. Російські військові вимагають скласти зброю батальйону морської піхоти ВМС України в Феодосії. Інакше погрожують штурмом. Аналогічна ситуація в інших військових частинах, заблокованих як місцевими, так і російським спецназом.

Глава МЗС Франції заявив, що подальше членство Росії у Великій вісімці під питанням і закликав владу РФ припинити «брязкати зброєю».

У Харкові антипутінський мітинг. Тисячі харків'ян пройшли центром міста, скандуючи «Путіна геть!».

У Сумах 15 тисяч містян вийшли на акцію в підтримку єдності України.

Джон Керрі вперше згадує про можливі санкції щодо Росії.

ЗМІСТ

Розділ 1. «Руська весна», або Неввічливі «зелені чоловічки»	4
Розділ 2. АТО. Початок	59
Розділ 3. Наступ.	119
Розділ 4. «Боїнг».	137
Розділ 5. Без кордону	141
Розділ 6. За крок від перемоги	159
Розділ 7. Вжити і повернутися	171
Розділ 8. День (не)залежності. Вторгнення. Іловайськ	197
Розділ 9. «Присутність»	214
Розділ 10. Псевдомир.	238
Розділ 11. Діти війни.	299
Розділ 12. Псевдомир. Оборона аеропорту	329
Розділ 13. Вперед у минуле: історія від В. Путіна	333
Розділ 14. Зимове загострення. Донецький аеропорт	348
Розділ 15. Життя на лінії фронту.	407